

DEN JØDISKE SKOLE I NYBORG

Nogle jødiske, internationale organisationer søgte i løbet af 1939 forbindelse med den danske afdeling af „Kvindernes internationale Liga for Fred og Frihed“. Formålet var at søge jødiske børn fra det stortyske rigsområde midlertidigt anbragt i plejehjem uden for nazisternes rækkevidde. Man håbede derved at kunne undgå den tilintetgørelse af jødiske børn, som – så vidt det stod i nazisternes magt – skulle gennemføres mod alle jøder uden hensyn til alder inden for det stortyske rigsområde.

I forståelse med statsminister Stauning blev der givet indrejse- og opholdstilladelse i Danmark til ca. 360 jødiske børn. Fredsligaens kredsforening i Nyborg, hvis leder var fru Anna Christensen, Carlsmindevej 6, Nyborg, deltog i den aktive løsning af opgaven. December 1939 ankom 12 børn og i februar 1940 yderligere flere, således at der ialt ankom 40 jødiske børn – drenge og piger i alderen 14–17 år –. Bistået af ligaens kvindeudvalg fik man børnene anbragt i plejehjem i Nyborg og omegn. Mens pigerne ydede hushjælp, kunne drengene gå til hånde ved bl. a. landbrugsarbejde.

Børnene blev undervist af en jødisk lærer, der fik ophold hos kammerherreinde Benni Cederfeld de Simonsen på „Dyrehavehus“, som dengang endnu var enkesæde til det fynske gods „Erholm“. Børnene blev regelmæssigt undervist i engelsk, tysk, hebraisk og jødisk religion og andre kulturfag, således at undervisningen lå i plan med en dansk efterskoles arbejde.

Ved deres ankomst var børnene stærkt præget af de forfølgelser, både de selv og deres hjem havde gennemgået fra tyske nazisters side; men efterhånden faldt børnene dog til ro i en vis tryghed.

De tyske soldaters ankomst til Nyborg 9. april virkede naturligvis som et chok for børnene, som i den følgende tid lejlighedsvis blev udsat for provokationer fra soldaternes side.

Børnene blev nu igen kastet ud i en følelse af utryghed, der forøgedes ved den konstante usikkerhed m. h. t. den udslettelse, der når som helst kunne ramme deres forældre og familie, der var forblevet tilbage i Tyskland. De tider kom da også snart, da børnene fik besked om, at nu var enten den ene eller begge forældrene forsvundet og tilintetgjort.

Da undervisningen ikke længere kunne fortsættes i de lejede lokaler i NIOGT.s logebygning i Vestervoldgade, måtte også denne skole „gå under jorden“. Fru Christensen, der i sit arbejde blev støttet af sin mand og deres 2 sønner, stillede derefter sit hjem til rådighed, således at undervisningen kunne fortsættes.

Trods mange vanskeligheder fortsatte den regelmæssige undervisning indtil efteråret 1943, da forfølgelsen ramte de danske jøder. En effektiv advarselstjeneste i den jødiske menighed i København reddede – trods tab af menneskeliv – andre tusinder af danske jøders liv. Derimod er det for ledende københavnske jøder forblevet en uopklaret gåde, hvordan det kunne ske, at der ingen forudgående advarsler om den planlagte tyske klapjagt på danske jøder nåede frem til den jødiske koloni i Nyborg.¹⁸⁾

Børnene, der endnu huskede de tidligere forfølgelser i deres hjemland, gemte sig – eller blev gemt af vejen – mange steder. Men 24 af de 40 børn blev fanget og sendt til Theresienstadt, hvor deres danske venner på Nyborgeggen mistede forbindelsen med dem. Børnene opholdt sig sammen med de ca. 500 danske jøder, af hvilke de fleste var fra København, i Theresienstadt under elendige forhold.

Et par jødiske familier, der boede i Nyborg, blev dog hjulpet af vejen i tide. De nåede til Sverige, mens deres bohaver og ejendele blev opbevaret ved venlige menneskers hjælp, indtil begge familier efter 5. maj 1945 vendte tilbage til Nyborg i god behold.

Nogle jøder fra Fåborg, som under flugten passerede Nyborg,

holdtes en tid skjult i præstegården i Nyborg, indtil de kunne hjælpes videre mod Sverige.

Det tyske sikkerhedspoliti „Gestapo“ havde naturligvis et ondt øje til disse jødiske børn og deres „Tante Anna“, som børnene kaldte fru Christensen. Efter advarsler fra det danske politi måtte hun „gå under jorden“ og skjulte sig en tid omkring børnenes tilfange-tagelse i København. Det regnes for et mirakel, at hun undgik at få sit og familiens hjem sprængt i luften som tysk „gengældelse“ for sit arbejde.

Da Bernadottes 35 „Hvide busser“ 18. april 1945 på vej mod Sverige med 423 frigivne jøder kom gennem Nyborg, sneg „Tante Anna“ sig i forklædning forbi de tyske vagtposter om bord i færgen til Korsør. Her fandt hun alle 24 børn i god behold, efter at de havde overlevet bortførelsen.

Efter krigen har nogle af disse børn bosat sig i Danmark, andre i USA, Sverige og Tyskland, mens 24 af dem efterhånden flyttede til Israel. Taknemmeligheden mod de tidligere plejehjem i og omkring Nyborg har i de efterfølgende år givet sig mange udslag. Dette arbejde blev hovedsageligt betalt ved tilskud fra forskellig jødisk side, og det har heller ikke savnet påskønnelse fra børnene. Flere af dem nåede efterhånden fremtrædende stillinger i staten Israel. Derfra modtog „Tante Anna“ 1966 en indbydelse til et besøg i Israel. Her påskønnedes hun med en guldmedalje, og gensynet med de tidligere plejebørn var til gensidig glæde.¹⁹⁾

Den jødiske skole i Nyborg førte nødvendigvis i disse mørke år i vort lands historie en yderst tilbagetrukken og beskeden tilværelse. Den kendes vel heller ikke i de mange officielle historiske redegørelser vedrørende forholdene under besættelsestiden. Men skolens oprettelse og eksistens fortjener at blive husket af eftertiden. Den var et udslag af den menneskelighed, der i disse år ofte måtte føre en hård kamp for at overleve i den kamp om menneskets sjæl, der var det inderste i den tyske nazismes forbryderiske uvæsen.